

Uttalanden om huruvida Statens institutionsstyrelse har lagligt stöd för att låta intagna som vårdas i enskildhet vistas tillsammans med andra intagna

Beslutet i korthet: JO har under flera år uppmärksammat att Statens institutionsstyrelse (SiS) använder en metod som innebär att myndigheten låter intagna, som är föremål för ett beslut om vård i enskildhet, vistas tillsammans med andra intagna utan att beslutet först upphävs. Metoden, som i det här beslutet benämns utslussning, kan t.ex. innebära att en intagen dagligen och mellan vissa klockslag vistas med andra intagna på en avdelning eller följer med på en dagsutflykt tillsammans med andra som vårdas vid hemmet. Utslussning skiljer sig åt i omfattning och sätt mellan de olika hemmen men tillämpas såväl inom SiS ungdomsvård som inom SiS missbruksvård.

I beslutet uttalar sig JO om huruvida det finns rättsliga förutsättningar för SiS att slussa ut intagna från vård i enskildhet utan att beslutet först upphävs. JO konstaterar att ett beslut om vård i enskildhet fattas för att den intagne behöver hindras från att träffa andra som vårdas vid hemmet. JO:s slutsats är att en åtgärd som innebär att den intagne återgår till att vårdas tillsammans med andra intagna inte är tillåten om inte beslutet om vård i enskildhet först upphävs. JO bedömer alltså att SiS saknar lagstöd för den metod som myndigheten har skapat och som i beslutet benämns utslussning från vård i enskildhet.

JO skickar en kopia av beslutet till regeringen och Inspektionen för vård och omsorg för kännedom.

Bakgrunden till mitt initiativ

Jag har under flera år följt hur Statens institutionsstyrelse (SiS) använder den särskilda befogenheten vård i enskildhet i sin verksamhet. Ett beslut om den tvångsåtgärden är i vissa situationer ett nödvändigt steg för att den enskilde ska kunna få den vård som han eller hon behöver. Den innebär i korthet att en intagen på t.ex. ett särskilt ungdomshem får hindras från att träffa andra som vårdas där, om det krävs med hänsyn till hans eller hennes speciella behov av vård eller säkerhet eller säkerheten vid hemmet. Ett beslut om vård i enskildhet ska prövas fortlöpande. Beslutet ska alltid omprövas inom sju dagar från den senaste prövningen.

Jag har vid olika tillfällen när jag har besökt SiS särskilda ungdomshem uppmärksammat att de tillfälligt slussar ut barn och unga som vårdas i enskildhet på en avdelning utan att beslutet om vård i enskildhet först upphävs. Jag har kunnat konstatera att tillämpningen skiljer sig åt mellan de olika ungdomshemmen och att utslussning förekommer i olika omfattning på hemmen. Under hösten 2022 granskade jag hur de särskilda ungdomshemmen Hässleholm och Johannisberg tillämpade bl.a. bestämmelserna om vård i enskildhet.¹ Jag noterade då att det i ett beslut om vård i enskildhet hade angetts att utslussning enbart skulle pågå mellan vissa klockslag och att den unge under övrig tid skulle vistas i enskildhet. Det förekom också att den som vårdades i enskildhet slussades ut till avdelningen genom att delta i gemensamma måltider och lektioner i skolan samt att vistelsen tillsammans med andra intagna var villkorad bl.a. genom krav på att den unge hade ett ”schyst” bemötande mot andra och respekterade rutiner och ordningsregler.

Företrädare för SiS har i samband med mina granskningar också redovisat olika svar på frågan om vilka lagliga förutsättningar som finns för utslussning under pågående vård i enskildhet.²

Mot den här bakgrunden beslutade jag den 20 februari 2023 att inom ramen för ett särskilt initiativ granska SiS utslussning av intagna från vård i enskildhet. Undersökningen har omfattat SiS samtliga LVM-hem och särskilda ungdomshem. I det här beslutet kommer jag att uttala mig om huruvida det finns lagligt stöd för de åtgärder som vidtas i form av utslussning, t.ex. att låta en intagen vistas tillsammans med andra intagna på prov, innan ett beslut om vård i enskildhet först upphävs.

Utredningen i det här initiativärendet

JO begärde att SiS skulle yttra sig och besvara vissa frågor. SiS skulle också ge in exempel på beslut, vårdplaner eller journalanteckningar där det framgick att en intagen slussats ut från vård i enskildhet.

SiS yttrade sig, och yttrandet finns tillgängligt i sin helhet hos JO.

I det följande kommer jag att i anslutning till mina uttalanden redovisa delar av SiS yttrande. Bestämmelserna om vård i enskildhet har på ett generellt plan

¹ Se JO:s inspektionsprotokoll dnr O 18-2022 (det särskilda ungdomshemmet Hässleholm) och dnr O 19-2022 (det särskilda ungdomshemmet Johannisberg).

² Se t.ex. JO:s inspektionsprotokoll dnr O 19-2022 (det särskilda ungdomshemmet Johannisberg), dnr O 5-2023 (det särskilda ungdomshemmet Nereby) och O 18-2023 (det särskilda ungdomshemmet Brättegården).

samma utformning i LVU, LSU och LVM.³ Mina uttalanden har därför betydelse för den verksamhet som SiS bedriver såväl vid de särskilda ungdomshemmen som vid LVM-hemmen.

I beslutet kommer jag att använda begreppet utslussning för samtliga åtgärder och situationer då en intagen, som vårdas i enskildhet, under vissa tider eller tillfällen får vistas tillsammans med andra intagna utan att beslutet om vård i enskildhet först upphävs.⁴

Rättsliga utgångspunkter

En intagen⁵ i ett särskilt ungdomshem eller i ett LVM-hem får, om det krävs med hänsyn till den intagnes speciella behov av vård eller säkerhet eller säkerheten vid hemmet, hindras från att träffa andra som vårdas där. Vård i enskildhet ska vara anpassad efter den intagnes individuella vårdbehov. En fråga om vård i enskildhet ska prövas fortlöpande och alltid omprövas inom sju dagar från senaste prövningen.⁶

Vård i enskildhet är en tvångsåtgärd som endast får användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om mindre ingripande åtgärder är tillräckliga, ska de användas i stället.⁷ Ett beslut om vård i enskildhet förutsätts således gälla under en relativt begränsad period och ska som utgångspunkt vara en tillfällig lösning. Innebörden av det är att en tvångsåtgärd ska ställas i relation till de olägenheter som ingripandet innebär för den enskilde i fråga om bl.a. dennes självbestämmanderätt och integritet. Insatsen ska löpande utvärderas i syfte att ge svar på frågan om den intagne kan få vård under mindre

³ Se 15 d § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, 14 a § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, LSU, och 34 a § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM.

⁴ SiS har i sitt yttrande uppgett att begreppet utslussning inte är ett allmänt vedertaget begrepp inom myndigheten men att det på vissa hem har använts som en samlad beteckning för den situation då en intagen, inom ramen för vård i enskildhet, träffar andra intagna på avdelningen samt deltar i aktiviteter tillsammans med andra intagna som ett led i arbetet med att kunna avsluta vården i enskildhet. Enligt SiS benämner de flesta hem sådana åtgärder som vidtas vid utslussning som ”social färdighetsträning” och det är även det begreppet som SiS använder i sitt yttrande.

⁵ Benämningen skiljer sig något åt i de tre lagarna och i detta beslut anges därför den gemensamma beteckningen ”intagen”. I 15 d § LVU anges ”den unge”, i 14 a § LSU ”den dömd” och i 34 a § LVM ”den intagne”.

⁶ Se 15 d § LVU, 14 a § LSU och 34 a § LVM.

⁷ Se 20 a § LVU, 18 b § LSU och 36 a § LVM. Ordalydelsen skiljer sig något åt i de tre lagarna. I 20 a § LVU anges: ”Särskilda befogenheter enligt... 15 d §... får användas endast om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om mindre ingripande åtgärder är tillräckliga, ska de användas”. I 18 b § LSU anges: ”En kontroll- eller tvångsåtgärd enligt denna lag får användas endast om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden”. I 36 a § LVM anges: ”Tvångsåtgärder enligt 32–35 §§ får användas endast om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Är mindre ingripande åtgärder tillräckliga, skall de användas”.

ingripande former och därmed återgå till att vårdas tillsammans med andra intagna.⁸ Vården i enskildhet ska i så fall upphöra.

SiS beslut som gäller vård i enskildhet kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.⁹

Bakgrunden till bestämmelserna om vård i enskildhet är att JO i ett ärende granskade ett ungdomshem där ungdomar i två fall hade hållits inlåsta tillsammans med enbart personal. JO konstaterade att ungdomarna i praktiken hade hindrats från att fritt umgås med andra intagna och att det inte var fråga om en tillfällig åtgärd som hade föranletts uteslutande av praktiska omständigheter. Enligt JO hade ungdomarna varit föremål för avskiljande trots att det inte fanns lagstöd för det.¹⁰

Efter JO:s beslut såg SiS ett fortsatt behov av att i vissa speciella situationer kunna ge en intagen vård under förhållanden som innebar att hans eller hennes kontakter med andra intagna begränsades utan att det för den sakens skull fanns skäl för avskiljande. I juni 2002 föreslog därför myndigheten i en skrivelse till regeringen att det i LVU, LSU och LVM skulle införas regler som gjorde det möjligt att, om det var särskilt påkallat med hänsyn till den intagnes behandling, säkerhet eller övriga intagnas säkerhet, vårda en intagen under förhållanden som innebar att han eller hon förhindrades att träffa andra intagna förutsatt att den intagne inte hölls inlåst ensam. Begreppet avskiljande skulle reserveras för sådana situationer då en intagen vårdades inlåst ensam.¹¹

Regeringen föreslog att bestämmelserna om vård i enskildhet skulle genomföras och anförde i propositionen bl.a. följande. En del klienter inom SiS kan inte, i vart fall inte utan avbrott, vistas i grupp och det förekommer fall, särskilt inom ungdomsvården, där intagna under perioder över huvud taget inte kan vistas tillsammans med andra intagna. Åtgärden anses nödvändig för att förhindra att den intagne själv eller andra intagna kommer till skada men också av vårdskäl. Även rena vårdskäl kan tala för att en intagen under en begränsad tid ska få vistas enbart tillsammans med personal. Det kan t.ex. handla om klienter som av behandlingsskäl måste knyta an till personalen innan han eller hon förmår att vara tillsammans med andra intagna. Vidare kan det röra sig om narkotikapåverkade klienter som i ett inledningsskede, ofta i samband med avgiftning, inte bör vistas tillsammans med andra intagna men där det inte finns

⁸ Se 20 a § LVU, 18 b § LSU och 36 a § LVM samt JO:s beslut den 21 november 2022, dnr 2802-2020.

⁹ Se 42 § LVU, 23 § LSU och 44 § LVM.

¹⁰ Se JO 2002/03 s. 222, dnr 1036-2000.

¹¹ Se SiS skrivelse Begreppet vård i avskildhet vid vård i särskilda ungdomshem och LVM-hem. Behov av lagändring med anledning av ett JO-beslut (SiS dnr 101-565-2002 och regeringens dnr S2002/5228/ST).

förutsättningar för avskiljande. De föreslagna bestämmelserna om vård i enskildhet ska skilja sig mot avskiljande på avgörande punkter. För det första ska vård i enskildhet svara mot ett väl definierat vårdbehov hos den enskilde klienten och, för det andra, inte uppträda akut utan kunna förutses. Vård i enskildhet ska också innebära att den intagne ständigt vistas med personal.¹²

Frågan om en intagen kan vårdas tillsammans med andra intagna, t.ex. genom olika former av utslussningsåtgärder, utan att beslutet om vård i enskildhet först upphävs, berördes inte i propositionen.

För att förtydliga att vården i enskildhet ska ha ett tydligt syfte och innehåll lades ett nytt stycke in i respektive bestämmelse om att vård i enskildhet ska vara anpassad efter den intagnes individuella vårdbehov. Det framgår inte av förarbetena till den ändringen av bestämmelserna hur det är tänkt att vården i enskildhet ska utformas och om sådan vård kan förenas med vistelse tillsammans med andra intagna utan att beslutet först upphävs.¹³

Bedömning

SiS utslussning från vård i enskildhet

SiS har i sitt yttrande till JO redovisat hur utslussning från vård i enskildhet kan gå till. Enligt SiS uppfattning är utslussning en åtgärd som sker inom ramen för vård i enskildhet och som praktiskt taget innebär att ett beslut om det verkställs. Åtgärden kan i vissa fall medföra att den intagne vårdas såväl enskilt som tillsammans med andra intagna under en och samma dag utan att myndighetens beslut om vård i enskildhet först upphävs. En intagen som vårdas i enskildhet kan också delta i skolgång och behandlingsaktiviteter tillsammans med andra intagna. Enligt SiS varierar förekomsten av utslussningsåtgärderna över tid och beroende på de intagnas vårdbehov. I de fall då en enskild bedöms ha behov av utslussning påbörjas aktiviteterna så snart det är möjligt och t.ex. när en intagen har nya färdigheter som han eller hon kan öva på i grupp. I regel gör SiS en planering för återgång till gemensamhet tillsammans med den intagne och återgången inleds exempelvis med att han eller hon ska äta middag på avdelningen eller delta i en fysisk aktivitet.

Utslussning är enligt SiS mer vanligt förekommande inom ungdomsvården än missbruksvården. I sitt yttrande har SiS bedömt att det beror på att de som är intagna med stöd av LVM i större utsträckning vårdas i enskildhet på grund av säkerhetsskäl eller andra anledningar av mer tillfällig natur, t.ex. alkohol- eller drogpåverkan. Enligt SiS kan utslussning från vård i enskildhet i större utsträckning vara motiverad som metod i de hem som exempelvis vårdar en

¹² Se prop. 2002/03:53 s. 97 f.

¹³ Se 15 d § andra stycket LVU, 14 § andra stycket LSU, 34 a § andra stycket LVM och prop. 2017/18:169 s. 73 f.

målgrupp med självskadeproblematik eller stora sociala svårigheter i kombination med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller psykisk ohälsa.

SiS har i sitt yttrande redovisat att de flesta hem har tillämpat utslussning inom ramen för vård i enskildhet under de senaste fem till tio åren. Några hem har dock tillämpat utslussning under en längre tid än så. Metoden kan därför sägas vara vedertagen på myndigheten. Det har i vart fall inte framkommit att den är ifrågasatt av hemmen.

Av några av de beslut och journaler som SiS har lämnat in till JO som exempel på ärenden där en intagen har slussats ut från vård i enskildhet framgår bl.a. följande.¹⁴

I ett ärende fick en flicka vistas på avdelningen enligt ett kontrakt som hon skulle följa. Efter en period utökades tiden på avdelningen på så sätt att flickan bl.a. fick vara där under hela dagar och även kvällstid. Utslussningen avbröts efter några dagar på grund av att flickan hade uppträtt våldsamt. Efter en tid återupptogs utslussningen och avdelningstiden utökades därefter vid några tillfällen. En annan flicka skulle påbörja en utslussning med möjlighet att vistas på avdelningen mellan kl.10.00 och kl.15.00 enligt ett kontrakt som hon skulle följa. Tiden utökades efter drygt en vecka till att flickan fick vistas på avdelningen mellan kl. 09.30 och kl.17.30 varje dag. Efter en tid behövde flickan åter vårdas i enskildhet utan tid på avdelningen eftersom hon hade varit utagerande och inte följt kontraktet. Flickan återgick därefter till att vistas på avdelningen under vissa tider. Under vården i enskildhet deltog hon i utflykter tillsammans med andra intagna och besökte då bl.a. en nöjespark. I två av de ärenden som SiS lämnade in som exempel till JO hade flickorna vårdats i enskildhet med utslussning i ungefär tre månader.

SiS har i sitt yttrande till JO redovisat att det finns flera fördelar med utslussning. Myndigheten har t.ex. angett att åtgärden ger den intagne möjlighet att successivt pröva en miljö som han eller hon tidigare inte har klarat av, och att den intagne kan träna på det sociala samspelet. Jag har inte anledning att ifrågasätta att det förhåller sig på det sättet, men det är enligt min mening inte givet att alla intagna som är föremål för utslussning ser fördelar med metoden. I vissa fall, som i exemplen ovan, har SiS ålagt den intagne att följa ett visst kontrakt som har styrt utslussningen, och det har även förekommit att SiS har satt upp villkor som den intagne måste leva upp till för att få vistas tillsammans med andra intagna. Sådana åtgärder riskerar att uppfattas som att ansvaret för vården helt ligger på den intagne, vilket givetvis inte är ett krav som SiS kan

¹⁴ Se även JO:s inspektionsprotokoll dnr O 18-2022 (det särskilda ungdomshemmet Hässleholm) i vilket det finns flera exempel redovisade på hur SiS där har använt utslussning som metod, se särskilt s. 6, 14 och 15.

ställa. Det kan därtill inte uteslutas att utslussningen leder till att intagna vårdas i enskildhet under längre tid än vad som annars hade varit nödvändigt därför att utslussningen kanske inte leder till det avsedda resultatet. Min uppfattning är vidare att SiS synes ha godtagit utslussning som metod utan att först reflektera över om åtgärden verkligen kan sägas ha till enda uppgift att verkställa ett beslut om vård i enskildhet. Det är inte främmande för mig att se utslussning som en av SiS skapad vårdmetod vid sidan av den särskilda befogenheten vård i enskildhet.

Utifrån det synsätt som SiS har på utslussning vill jag även tillägga att vård i enskildhet, som jag har redovisat ovan, endast får användas om åtgärden står i rimlig proportion till syftet med den. Innebörden av detta är att vården i enskildhet ska ställas i relation till de olägenheter som ingripandet innebär för den intagne ifråga om bl.a. hans eller hennes självbestämmande och integritet. Det betyder att tvångsåtgärden ska stå i rimlig proportion till vad som står att vinna med åtgärden och den nytta som åtgärden kan ha för den intagne.¹⁵ Enligt min uppfattning kan det ifrågasättas om inte de lättnader i vården i enskildhet som utslussningen de facto måste anses medföra, egentligen innebär att beslutet om vård i enskildhet är en allt för ingripande åtgärd i det enskilda fallet. En konsekvens av det är i så fall att SiS skulle sakna rättsliga förutsättningar för att fatta ett beslut om vård i enskildhet. Mot SiS resonemang kan invändas att proportionalitetsprincipen snarast utgör ett hinder mot vård i enskildhet när utslussning används som metod, men också ger ett skydd för den enskilde mot att den metoden används på det sätt som sker nu.

Med detta sagt övergår jag till att redogöra för hur jag ser på de rättsliga förutsättningarna för SiS att på det sätt som sker använda utslussning som metod.

Det saknas lagligt stöd för SiS att låta intagna vistas tillsammans med andra intagna utan att beslutet om vård i enskildhet först upphävs

I 1 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen föreskrivs att den offentliga makten utövas under lagarna. Bestämmelsen ger uttryck för den s.k. legalitetsprincipen och innebär att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen. Principen är inte enhetligt definierad men brukar vanligtvis uppfattas som ett krav på att ingripanden mot enskilda ska ha ett klart författningsstöd. Förvaltningen ska vara normbunden och inte godtycklig. Legalitetsprincipen kommer även till uttryck i 5 § förvaltningslagen (2017:900) och gäller för all verksamhet hos en myndighet, dvs. för såväl handläggning och beslutsfattande i enskilda ärenden som s.k. faktiskt handlande.¹⁶

¹⁵ Prop. 2004/05:123 s. 59 f.

¹⁶ Prop. 2016/17:180 s. 57 f.

Som nämnts har SiS i sitt yttrande till JO uppgett att samtliga aktiviteter som en intagen får delta i under pågående vård i enskildhet är en del av behandlingen och en del av verkställigheten av beslutet. Enligt SiS ger regleringen om vård i enskildhet stöd för att låta styrda aktiviteter i grupp utgöra en del av den behandling som bedrivs inom vårdformen, under förutsättning att de rättsliga förutsättningarna för den är uppfyllda.

Som bestämmelserna om vård i enskildhet är utformade i LVU, LSU och LVM ges SiS förutsättningar att under en begränsad tid placera en intagen så att han eller hon *hindras* från att träffa andra intagna. Det förhållandet att vårdformen benämns *vård i enskildhet* kan enligt min mening inte förstås på annat sätt än att det är just möjligheten till vård utan kontakt med andra intagna som avses. Den förståelsen av regleringen motsägs i vart fall inte av bestämmelsernas ordalydelse. Det var också sådan vård som motiverade att bestämmelserna infördes. I förarbetena till bestämmelserna har lagstiftaren samtidigt uttalat att vårdformen gör det möjligt att vårda en intagen under förhållanden som innebär att han eller hon inte *fritt* får umgås med andra intagna. Lagtexten är dock inte formulerad på det sättet, och i förarbetena har lagstiftaren framhållit att vård i enskildhet innebär att den intagne under en begränsad tid ska få vistas *enbart* tillsammans med personal.¹⁷

Utslussningen innebär att SiS i olika omfattning låter en intagen vistas tillsammans med andra intagna trots att det samtidigt finns ett beslut med innebörden att den intagnes vårdbehov eller säkerhetsskäl kräver att han eller hon hindras just från att träffa andra intagna. Min slutsats är att det med hänsyn till bestämmelsernas utformning och hur den särskilda befogenheten beskrivs i förarbetena inte finns utrymme för SiS att vidta sådana åtgärder utan att beslutet om vård i enskildhet först upphävs.

Jag vill vidare framhålla att det kan sättas ifråga om inte redan åtgärden att låta den intagne vistas tillsammans med andra intagna, t.ex. genom att gå ut på avdelningen, medför att beslutet om vård i enskildhet de facto upphävs. Det eftersom beslutet i sig förutsätter att den intagne hindras från att träffa andra som vårdas vid hemmet och att hindret upphör genom utslussningen.

Min slutsats är mot bakgrund av det ovan anförda att en åtgärd som innebär att den intagne återgår till att vårdas tillsammans med andra intagna inte är tillåten om inte beslutet om vård i enskildhet först upphävs. Jag bedömer alltså att SiS saknar lagstöd för den metod som myndigheten har skapat och som i det här beslutet benämns utslussning från vård i enskildhet.

¹⁷ Prop. 2002/03:53 s. 97 f.

I SiS förslag om lagändring, som jag har redovisat ovan, anförde myndigheten att de intagna som under en period vårdas i enskildhet i möjligaste mån skulle få delta i de dagliga aktiviteter som förekommer och detta tillsammans med övriga klienter.¹⁸ Även jag har tidigare uttalat att personalen vid ett hem ska se till att en intagen som vårdas i enskildhet i så stor utsträckning som det är möjligt och lämpligt ges tillfälle att vistas tillsammans med andra som vårdas vid hemmet, t.ex. genom att delta i de gemensamma aktiviteter som ordnas.¹⁹ Det beslutet rörde emellertid en mycket allvarlig situation inom ett av SiS särskilda ungdomshem där en flicka som hade vårdats i enskildhet i nästan åtta månader i sträck tog sitt liv. Det jag uttalade mig om i det beslutet rörde frågor om huruvida SiS brustit i sin uppsikt över flickan och om hemmet åsidosatt bestämmelserna om vård i enskildhet genom att lämna henne ensam i den del av hemmet där hon var placerad. Jag vill i det sammanhang som nu är aktuellt understryka att de uttalanden som jag gjorde i det beslutet handlade om hur SiS borde ha agerat i den mycket speciella situationen som jag då granskade. Det var alltså fråga om att SiS hade behövt överväga åtgärder föranledda av helt andra omständigheter än de förhållanden som jag har förstått finns när SiS i det enskilda fallet använder utslussning som metod.

Det är naturligtvis av yttersta vikt att SiS motverkar risken för att den som vårdas i enskildhet isolerar sig. Det innebär bl.a. att SiS personal kan behöva frångå den enskildes önskemål om att bli lämnad i fred och att motivera honom eller henne till att ha kontakt med andra och skapa förutsättningar för det. För att det ska finnas förutsättningar för att återigen vårdas tillsammans med andra intagna måste dock SiS bedöma att det är möjligt, dvs. att det inte längre finns behov av att hindra den intagne från att träffa andra intagna. Beslutet om vård i enskildhet ska i en sådan situation upphävas. Om SiS därefter bedömer att omständigheterna kräver att den intagne ånyo måste hindras från att träffa andra som vårdas vid hemmet och de formella förutsättningarna för det är uppfyllda får myndigheten fatta ett nytt beslut om den saken. I det här sammanhanget måste jag också påminna om att utgångspunkten för ett beslut om vård i enskildhet alltid är att vården ska bedrivas så att den intagne så snart det är möjligt kan återgå till att vårdas tillsammans med andra intagna. I SiS ansvar ingår därför att kontinuerligt överväga om vården i enskildhet behövs.²⁰

¹⁸ Se SiS skrivelse Begreppet vård i avskildhet vid vård i särskilda ungdomshem och LVM-hem. Behov av lagändring med anledning av ett JO-beslut, s. 9.

¹⁹ JO 2019/20 s. 502, dnr 5302-2017.

²⁰ Se 15 d § LVU, 14 a § LSU och 34 a § LVM men också t.ex. JO:s beslut den 21 november 2022, dnr 2802-2020 och JO:s inspektionsprotokoll dnr O 20-2023 (det särskilda ungdomshemmet Rebecka).

Avslutning

Jag har i det här beslutet kommit fram till att det inte finns lagligt stöd för SiS att inom ramen för vård i enskildhet låta intagna vistas tillsammans med andra intagna utan att beslutet om den särskilda befogenheten först upphävs. SiS ståndpunkt är att utslussningen i vissa fall kan underlätta för en intagen att vänja sig vid att träffa andra och att det kan medföra en lättnad i det tvång som ett beslut om vård i enskildhet innebär för den enskilde. Jag har inte någon anledning att ifrågasätta att det förhåller sig på det sättet och det är naturligtvis angeläget att motverka risken för isolering och att motivera intagna att kunna återgå till att vårdas tillsammans med andra intagna. Huruvida vårdformen vård i enskildhet också bör kunna innebära att en intagen i viss utsträckning och på visst sätt tillåts att vistas tillsammans med andra intagna utan att beslutet först upphävs, eller om det behövs någon annan åtgärd för att tillgodose det behov som SiS anser finns i det här sammanhanget, kräver noggranna överväganden som ligger utanför min granskning i det här ärendet. Jag finner däremot skäl att skicka en kopia av det här beslutet till regeringen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för kännedom.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Thomas Norling. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Maria Karlströms har föredragit ärendet och seniora rättssakkunniga Eric Wahlberg har deltagit i beredningen.